

**Szerkesztőség:**

Rimaszombat, Kossuth Lajos-  
uteza 37. szám Ide intézendő  
a lap szellemi részét érdeklő  
minden közlemény és levelezés

Bélyegtelen levelet nem fogadunk el.

Kéziratot nem adunk vissza.

**Az előfizetés díja:**

Egész évre . . . 8 korona.  
Fél évre . . . 4 korona.  
Negyedévre . . . 2 korona.

# GÖMÖR-KISHONT

## VÁRMEGYEI KÖZLÖNY.

**MEGJELENIK HETENKINT EGYSZER: CSÜTÖRTOKON.**

**Felelős szerkesztő: Dr. TERES SÁMUEL.**

**Kiadó-hivatal:**

Rimaszombat, Deák Ferencz-u.  
8. sz. a. a könyvkereskedésben  
— Ide intézendők a kiadó hiva-  
talt illető előfizetés, hirdet-  
mény, nyiltér és egyéb felszó-  
lalások.

**A hirdetés díja:**

Egy háromsoros petitsor tér-  
fogata . . . . . 12 fillér.  
Többszöri hirdetésnél árked-  
vezmény.

**Nyiltér:**

Egy sor . . . . . 40 fillér

**Előfizetést elfogad a „Gömör-Kishont“ kiadóhivatala, nemkülönben minden hazai postahivatal, az előfizetés legzélszerűbben posta-utalvány útján eszközölhető. — Hirdetést csak a kiadóhivatal vesz fel.**

### Magyar nemzeti politika és a magyar ipar.

Szívesen tesszünk eleget lapunk mult számában tett ígéretünknek, hogy visszatérünk vármegyénk kiváló férfai: Hanva y Zoltán most megjelent „Isolálva“ című röpiratára, melyben az olvasó sok arany igazságot talál, s melynek megírására — azt hisszük — az új Bánffy-párt alakulása adta meg az impulzust.

A munkát széles körökben őszinte rokonszenvvel fogadták s méltán keltett az figyelmet és vármegyénk határain túl is élénk érdeklődést.

A politikai részével — melyet mi nem méltathatunk — foglalkozzanak az arra hivatott és jogosított illetékes körök. Mi csak azt emeljük ki, hogy nézetünk szerint a röpiratnak különös súlyt ad az a rész, mely a közgazdasági viszonyokkal foglalkozik.

Ezt hivatott tollal, sok tudással fejtegeti a „hanvai remete“, s miután a röpirat legsikerültebb részének tartjuk a „XIV. Magyar nemzeti politika és a magyar ipar“ című részt, örömmel ragadjuk meg az alkalmat, hogy a röpirat e fejezetét közöljük, hadd lásson vármegyénk közönsége e legfontosabb életkérdésbe tisztán, s hadd olvassa vármegyénk iparos közönsége is azt, hogy miben kell átalakulnia:

„A magyar nemzeti politika s a magyar-osztrák monarchia című fejezetben alludál a közgazdasági kiigyezésre“ s itt már kezdünk Bánffyra rá nem ösmerni. S nem azért, mintha mi abban politikai apostasiát látnánk, hogy valaki ellenkező meggyőződésre jut, mint a milyet addig vallott. Elvégre a politika az exigenciák tudománya. S a politikát irányító factoroknak s az érdekek megváltozásának természetesen lehet oly helyzet a kifolyása, a melynek intézményesítése ellentétben áll a mult institutióival. Szóval új állapot — új elintézés igényel. Vajjon ugy alakultak-e már a viszonyok, hogy a mai jogállapot véglegesítése szükséges? Azt vitatni feladatunkban nem áll. Bánffy ugy szól, hogy igen. De ezt nem az ő erős meggyőződést involváló modorában, hanem — feltételezve — tapogatózva. Az alak, amely szól, a Bánffy; de a hang, már nem az övé. Az

egy Fabius Cunctatoré, akiből eddig egy atomot se láttunk Bánffyan. S ebben volt főereje s varázsa.

Hagyjuk azt most a jövő kérdésének: mi lesz — közös-e vagy külön vamerület? S maradjunk tisztán a magyar iparnál.

„Különösen láttuk, hogy — nem akarom kicsinyítő értelemben mondani — „eszimadia városaink“ voltak értesben s erőben első sorban magyarok. Képesek voltak a magok beolvasztó erejével a közejük települt más nemzetiségűeket felszini, megmagyarosítani, s különösen az erdélyi szász városokban azt látjuk, hogy az ezen városokba még ezelőt teljesen biányzó magyarság ma ottan képviselőben első sorban az iparosság körében, iparosságával ervenyesül es erősbül, daczara, hogy a nyomasztó gazdasági viszonyok „az Ausztriával való közönség következtében“ mindenek felett epen ezen osztályra hat legnyomasztóbban.“

Mennyiben van s mennyiben nincs erre az Ausztriával való közönségnek befolyása? azt vitatni messze vezetne. Azonban kezelebb taláthatunk itthon egy mas s ennél sokkal vezedelemesebb okot, ismételve mondjuk: „a mezőgazdasági hazafiság abszolút hiányát.“ A magyarnak ritka kivétellel sohase jó az itthon — mert a magyar a külföld majma. Vesszük „kegyeser nélkül“ az osztrák iparterményeket s aztan lamentálunk, hogy Ausztria a mi zsirunkon tagygyasodik. Hat így vamerűsség mellett is természetesen pusztulnia kell a magyar ipar s a magyar iparos, nagy politikai hazafiságunk mellett meghalhat ehen.

Asszonyaink férjhez adják leányaikat. Jól teszik: szaporodjak a magyar A Stafflung aztan 100 közül 99 esetben Reichenbergből kerül. Pedig ott volna Késmárkon Weisz etc. A gacsi, brassói, zólyomi etc. posztógyár, ha az igazságügyminiszter nem nyulna a vármegyékkel a hóna alá — már rég megbukott volna. Pedig a mit gyárt, csak az unoka nyúzhajta el — míg a morva s cseh méregdrága posztó csak a chifionban állva nem válik ronggyá. Azt mondjak: „nem modern“ Hát ez igaz; de az meg kétségtelen, hogy: magyar s jó. A hazafiság bizonyos tekintetben mindig bizonyos önmegtagadással sőt lemondással jár — eleinte ezekből él. Ami „chic“ és finom, az drága. Ilyenek gyártására különleges szövözések ect. kellene. Honnan s miből szerzette ezt a szegény magyar gyáros? Tessék eleinte venni a nem chicees portékát — majd — ha bírja, vesz a magyar gyáros drága szövözéket is s gyárt olyat is, amely nem fogja magát szegyenelni sem a Boulevard des Italiensen, sem a Strandon. Boeskorban gyűjtis, eszímában költis, mondja a magyar példabeszéd. Én pedig azzal végzem: „nem a külön vamerület, de a nemzetgazdasági hazafiság teremthet egyes egyedül magyar

ipart.“ Tamadjanak fel a 40-es évek magyar asszonyai, tamadjan fel s ne legyen szalmatűz a védegyelet s lesz magyar ipar. E nélkül pedig sohase lesz ezer külön vamerület mellett sem. A legkeneteljesebb prédikáció, amely emeli a benső ember lelki világát, sem ad . . . kenyeret.

„Ugy hiszi: hogy a segítség az Ausztriától való különválasban van.“

Ismét csalódás: „a nemzetgazdasági hazafiságban, ezerszer és mindörökre.“

„Ha jövőnket semmi más, mint az egységes s nemzeti magyar állam létrehozása biztosítja, a cél érdekében el kell fogadnunk az eszközöket, a melyeknek leghathatosabbika iparunk magyar iránybani fejlődése.“

Ez igaz, de pártoljuk s fejlődni fog, másként se-hogy.

El kell tehát fogadnunk azon eszközt is, mely kis-és nagyiparunk, általában a magyar ipar fejlődésére első sorban bírand befolyással és a gazdasági önállóságunk létrehozása, vagy mint közönségesen kifejezni szoktuk: „külön vamerület.“

Szép, de helytelen diagnosis s nem oda lő, ahová céloz. Csodálatos tévelyedése egy különben nem közönségesen gondolkozó erős agynak.

Hat feltéve, de meg nem engedve, hogy a dolog ugy állana: mi lenne az eredménye s mi lenne az ára!

Az eredménye az lenne, hogy nem lenne magyar ipar — a mi ugy is meglehet a már unalomig hajtott nemzetgazdasági hazafiság után, s egyben tönkremenne a ma még legtöbb államalkotó elem — a mely magyar is — a kis és nagy földbirtokos.

Mindenki beösméri, hogy ma már egy pusztán nyerstermelő, földmívelő állam fen nem állhat. Az élet-erőt e mellett az ipar és kereskedés adja.

Ezeknek azonban sajátsága az, hogy fogyasztó nélkül nem existálhatnak.

A nyerstermelő s a fogyasztók helyes arányában van az életfeltétel.

Nagy hibának tartom az uralkodó jelszavakat: „agrarizmus“ s „mercantilizmus.“

A magyar nemzeti egységes állam alkotó főereje s factora bármily absurdumnak látszassék, a kettő egyesítésében: „az agrar-mercantilizmusban rejlik.“

Ipar s kereskedés nélkül minden államnak pusztulnia kell. A föld mindenkinek kenyeret nem adhat — ezen factornak első corollariuma: a kivándorlás.

De ipar s kereskedelem ép oly kevésbé állhat fel fogyasztók nélkül; mint ezek hiányában saját zsirjában ful meg az östermelés.

Kik minden országban az ipar s kereskedelem legtermészetesebb fogyasztói? Azon ország nyerstermelői.

## TÁRCZA.

### Az iparfejlődés története.

Írta s a rimaszombati „Polgári Olvasókör“-ben 1904. február 21-én felolvasta: KOMÁROMY GEZA.

(Folytatás.)

Az építkezéssel együtt fejlődött a butoripar. Az egyiptomiak már szintén használtak butorokat lából, ércből, eletáncsont kirakással, arannyal, zománczezal diszített butordarabok is találhatók, sőt a rómaiaknál márványból faragott asztalok is előfordulnak. Használtak szék-eket, asztalt, ládát, pohárszéket, szekrényt, sőt a turnért is ismerték már. A butoripar a keresztes háborúk korában vett újabb lendületet, amikor velencei és génuai kereskedők közvetítése által a butornak kelet felől való szállításával meghonosodik a kényelemszeret. A butorkészítés művészi iparával a XV. században érte el a tetőpontot s ez szolgált mostani butoriparunk fejlettségének is alapjául. A hazai butoripar, műasztaloság is most oly fokon áll, hogy bátran képes versenyezni a külföldi ipar hasonló készítményeivel.

Vagy lássuk pl. a járművek fejlődésének történetét. Bizonyára az ősember még saját vállán hordta tanyájára az elejtett vadat, vagy a beszerzett holmit, később aztán némely állatokat szelidített meg, s annak a hátára rakta. Mikor kőházat épített, gondoskodnia kellett a kő elszállításáról, tehát kieszelte a szánalakra meghajlított első járművet, melynek talpát vassal borította be. Az őseleteken látható képek bizonyítják, hogy ilyen szánon hordták anyagaikat s az utat vízzel öntözték, hogy csuszósabb legyen. Egyiptomban már az ókorban ismerték a kekre-rekű talpigác; a görögöknél és rómaiaknál már 4 kerekű kocsikat is találunk s ezek az otromba nehéz járművek csaknem a XVI. századig használatban voltak, s jobbára ökrökkel vontatták. A XV. században tűnik fel az első könnyű kocsí, a brieska. Egy lengyel fejedelem küldi ajándékba a francia királynak. Erdemes tudni, hogy ez az első kocsí Magyarországon készült. Ettől kezdve ter-

jedt el Európában, de különösen hazánkban a hintó kocsí ipar. A fa rugókat aczel-rugók váltják fel, a fa-tengely helyett, amely hamar kopik, vastengelyt alkalmaztak. Majd feltalálták a kocsitengely kenését is. Így fejlődött a jármű vagy kocsí gyártása egész korunkig. E téren is némi büszkeséggel valhatjuk, hogy a kocsigyártásban a magyar ipar annyira ki van fejlődve, hogy nemcsak a hazai szükségletet képes kielégíteni, hanem a külföldre is sokat dolgoznak.

De akarmely iparág fejlődését néznénk is, mind-egyik keletkezésének csirája a történelmi események távol kódében, a kő vagy fémkorszakban keresendő és található fel; csupán az újabbak elterjedése vezethető vissza a XV. századra, a renaissance vagy újjászületés korszakára, amikor az elme sok nyugtől szabadult fel, tisztultak az eszmék, bekövetkezett a tudományok virágzása kora, melyek által az ipar is magas fejlettségre emelkedett.

Tekintsünk hát végig még ezen újabb korban, amikor a középkori czéhrendszer helyébe az állami gyámkodás, az állami engedélyezés rendszere, aztán pedig a teljes iparszabadság lépett, ami már a XIX századra esik.

Az államhatalom kialakulása vonta maga után azt a felvilágosodott jóindulatú törekvést, hogy a népek anyagi és szellemi jólétének gondozását tartsák első és legfőbb kötelességüknek. Azon fáradoztak tehát ipari téren, hogy a honi és belföldi termelést oly mértékben fokozzák, hogy ne csak a belföld ipari szükségleteit nyerjen kielégítést, hanem külföldre is el lehessen adni ipari termékeket. A bevittelt megszüntetni vagy csökkenteni, a kivittelt emelni, vagyis hogy lehető kevés pénz kerüljön ki az országból s lehető sok pénz jusson be a külföldről, ez volt a merkantil politika jelszava. Természetes, hogy ezt a rendszert a régiek romjain lehetett felépíteni. Buknia kellett a czéhrendszernek, mert hiszen utat tört magának az állameszmé; a városok jogai lassankint az állam kezébe jutottak, a város és vidék közötti gazdasági korlátok feloldóztak, a városi iparpolitikát az állami helyettesítette, a városi gazdasági szervezet helyébe az ország összes lakosait magában foglaló országos közgazdaság lépett. Ily gazdasági politika befolyása alatt fejlődött ki lassankint a kisipar mellett a gyári üzem, amikor a ren-

delők számára való közvetlen termelés lassan háttérbe szorult.

A teljes iparszabadság, a szabadverseny alapelvét pedig a XVIII századbeli forradalmi eszmék hozták felszínre, habár már előbb is voltak uttorói. Smith Adam skót nemzetgazdaságtani író volt az eszme bátor harczosa. Hadat üzen e párt minden monopoliumnak, s ama szociális alapgondolattal szemben, hogy az egyént a nagyobb összesség érdekében korlátozni kell, felállítja a szabadverseny alapelvét. Hangoztatják, hogy az állam gondoskodása hiábavaló, felesleges, feladatát az ipar téren nem képes megoldani, mert semmiféle vizsgálattal sem nyújthat biztosítékot arra nézve, hogy a mesterség folytatását tényleg derék, szakavatott férfiak adja; de meg az által, hogy bizonyos képesítéshez köti a mesterseget, nem oldhatja meg azt, amit célul tűzött ki, hogy t. i. a fogyasztó közönség csak jó árut kapjon, mert hiszen mégis csak a fogyasztó végítéletére tartozik, hogy vajjon az a czikk, amit az az iparos szállított neki, megfelel-e az ő egyeni szükségletének és igényeinek. Jobb tehát, ha az állam bele sem avatkozik az iparba, s ha szabadjára bocsát mindenkit; akkor majd egytelől a szabadverseny, másfelől pedig a közönség helyes ítéllete gondoskodni fog arról, hogy csak igazán jó áru kerüljön a vásárra és hogy a derék iparos elismerésben és keresletben részesüljön, a kontár pedig tönkre menjen. Nem kell tehát az állam gyámkodása, fel kell oldani a termelőt és hatóságot az alól, hogy felelőseget vállaljon az ipari termékek jóságáért. Válasszon a fogyasztó közönség saját ízlése szerint s ő ítélje meg a czikkék értékét vagy értéktelenségét. Az ilyen iparszabadságot folytatott közdelem többé-kevésbé átalakítva csaknem egész Európáért szerzte győzelemre jutott s hatalmas befolyást gyakorolt a gazdasági, politikai és társadalmi állapotok átalakulására és fejlődésére. Hogy azonban az iparszabadság behozatala mindazt a jót, amit tőle vártak meghozta volna, vagy mindazt a rosszat, melynek megszüntetését remélték, megszüntette volna, határozottan állítani nem lehet. Azt hiszem, Önök is érzik ezt tisztelt iparos polgártársaim. Igaz, hogy az egyén nincs korlátozva s az iparszabadság védőszárnyai alatt jobban érvényesülhet, mint pl. a czéh-

Ézek azonban még a legnagyobb nemzetgazdászati hazafiság mellett se vehetnek ha nyersterméneiket eladni nem bírják — avagy termelési áron alól kénytelenek elvesztegetni.

Minden terménynek, akár őstermelési, akár ipari vagy kereskedelmi, az árat a kereslet s kínálat arányviszonya állapítja meg.

Ezt egyszerűen úgy nevezzük: piac.

Hazánk nyers terményeit bent elfogyasztani nem bírja. Ez a magyar föld termőerejének az érdeme; de bizonyos körülmények közt lehet az ország átka is.

Jó részben külföldi piacra vagyunk utalva. Erre szükségünk van 1-ször nehogy zsirunkba fulljunk, 2-szor ártóeremő faktorul.

Szerencsétlenségünkre szemes terményeinkkel — kivéve árpanál Németországot — jóformán elveszítettük az egész világot.

Hustermelésünk ellen erős védvámokkal fegyverkezik még Németország is. Ürünkét már ma is alig értékesíthetjük Párisban.

Keletfelé, avagy Amerika felé józan ember piacra nem számíthat.

Marad tehát summa summarum Ausztria.

S tessék csak arra figyelni, hogy ez így van s nem másként. Ott van az országos magyar gazdasági egyesület. Vezérférfiai nem tartoznak a kormány gardájához. S mégis — határozottan a közös vámterület mellett foglalt állást s csak végszükség által kényszerítve fogadná el a külön vámterületet. Pedig áll az, hogy mindig legjobban az erzi a esizma nyomását, a ki azt a lábán hordja.

Külön vámterület: vám minden behozatalra, de egyszersmind a kivitelre is.

Van-e ember, a ki azt elhigye, hogy őstermelésünk ezt elbírja?

Hogy pedig a hiányt az állam fizesse kivitelei praemiumok útján, hát ez kettős absurdum, 1-ször nem fizetheti, mert nem bírja, 2-ször nem az kapná, a ki termel, — de legtöbb esetben a közbeeső kereskedés, mert nem mindig, sőt a legkisebb törtszamban exportál az őstermelő. — A közbeeső kereskedés pedig nem mindig van az államfeltartó elem kezében.

Aequivalenst az iparvámoknál reményelni; fejre esett dolog. Először ipart teremteni kell. 2-or a vám, ha véd, magas; de az meg az ipar cikkét teszi eladhatatlanná. Ha pedig alacsony 3 or, akkor nem védve, nem is segíthet az ipar megteremtésén. — 4-er, Ha mindez nem állana is: a mit az ipar eszik, attól a nyers-termelő nem lakik jól.

Tessék meghagyni a piac lehetőségét az őstermelőknek s nem venni az idegen iparzikkeket s szépen, de csakis így élünk meg a közös vámterülettel.

Egyáltalán nem akarjuk annak a lehetőségét tagadni, hogy egyes őstermelők, a kik a forgó s rezervtőke birtokában vannak (hány van ilyen?) tul nem élhet az esetleges különvámterület okvetleni crisisét, sőt azt sem, hogy a ki kiállhatta, jobb dolga nem lesz. De hogy 90% belevesz: az bizonyos; s az még bizonyosabb, hogy ezzel a magyar, tehát az államfeltartó elem vesz. Mily haszon lenne ez az egységes magyar nemzeti államnak? ezt mondja meg, a ki tudja?

Minden komolyan gondolkozó embernek, ha nem poéta — addig, a míg az ellenkezőre nem kényszerítettünk, a vámközösség mellett kell állania.

A mit elmondtam, nem chatedrai hangon van elmondva; de megfelel a tudomány kategóriájának s azonfelül a theória benne az étellel van megtöltve. S hol e kettő fedi egymást, ott van az igazság.

Természetesen, hogy e vámközösség feltartása esetere is áll, a „videant consules“-et.

De akárhogy lesz; csak már legyen valahogy. Ma úgy állunk, hogy évektől óta a külön vámterület jogi állapotában állunk; valósággal pedig nem vagyunk se-hogy. S ez is mutatja közállapotaink absurdum módra való zilált voltát.

Nagy öncsalás azonban az is, hogy a különvállás magyar, s hozzá magyar nemzeti ipart fog teremteni.

A ki a szemét a jelenségek előtt be nem zárja; az láthatott egy feltűnő jelenséget akkor a midőn a külön vámterület lehetősége, — mondjuk Bánffyval, — valószínűsége megpendült.

rendszer korában, de másfelől az is kétségelen, hogy s szabadverseny uralma elnyomó tulsulyt engedett a tőkének, a munka felett.

De hogy e tekintetben is helyes ítéletet alkothassunk, ismét a történelemhez kell fordulnunk. Nem szabad mindjárt ítéletet mondani az iparszabadság fölött, s nem szabad a mai kézi ipar szorult helyzetének okát és forrását egyedül az iparszabadságban keresni. Statisztikai és történelmi adatok mutatják, hogy ezen új ipari vezérelvek magukban nem idéztek volna elő ilyen bomlasztó hatást, a szabadverseny következményeitől meglehetősen érintetlenek maradtak volna a főbb mesterségek, ha a technika és forgalmi eszközök által a közlekedés oly jelentékeny átalakuláson nem ment volna keresztül Ekkor, és csak ez által állott elő az iparszabadságnak a kézműiparra való hatása.

Hiszen az emberiség művelődés története olyan átalakulást alig mutathat fel, mint aminőt az angol James Watt találmánya, a gőzgép előidézett. A XIX. század első felében már mint közlekedési eszköz, mint munkagép az egész művelt világon elterjedt. Igaz, hogy a közlekedés ilyen megkönnyítése és meggyorsítása bizonyos tekintetben a kézművességnek is javára van, de szinte kiszámíthatatlan a haszon a nagyiparra nézve.

Csak a nagy tőkével rendelkező iparos volt abban a helyzetben, hogy gépüzemre rendezze be gyárát. A gőzgép tette lehetővé a munkaerők ezélszerű alkalmazását és fokozását, még pedig olyan mértékben, aminőtől azelőtt sejtelve sem lehetett a világnak. Így aztán az egyre növekedő nagyiparba olyan versenytársa akadt a kézműiparnak, a mellyel lépést tartani, versenyezni képtelen volt. — De a gőzgép nemcsak mint munkaerő, hanem mint közlekedési eszköz is hátrányára volt a kézműiparnak, habár bizonyos előnyöket is nyújtott. Hátrányára volt, mert hiszen a fogyasztó közönség most már nem volt egyedül a honi iparosra utalva, messze távolból hozathatta szükségleteit. Sőt a nagytőke áruházkait is állított, hol olesóbban és oly minőségben adták az árukat, amint a kisiparos azt a legjobb akarata mellett sem tehetette. Így lett a kézműves helyzete mindig nehe-

Osztrák nagyiparosok Pozsony táján budapesti áron szedtek össze telkeket.

Mi ezélből? Hogy ott majd gyárakat creáljanak. Magyar gyárakat? No ezt higyeje, a kinek tetszik.

Hát gyárakat, a mellyel kijátszák a külön vámterület ránk háramló előnyeit.

Igaz, hogy a gyárak magyar területen állanak s az is igaz, hogy az adó utánok a magyar kincstárnak jutna.

De a jövedelmük, mint ausztriai expositióké osztrák zsebbe folynának, s az osztrák s nem a magyar közvagyonosságot hizlalnák.

Osztrák iparzikkeket magyar firma alatt árulnának itt bent vámentesen.

Hogy aztán hogy támadhatna s virágozhatnék e mellett magyar ipar? azt egy Bánffy se bírná kimutatni.

A magyar ipar megteremhet közös vámterület mellett is, ha: 1-ször termékeit vesszük, 2-szor ha az állam segítségére jön annyiban, hogy lehetségessé teszi azt, hogy az egészséges, életképes s tisztességes magyar ipar is kapjon 4% os hitelt s ne tengődjék az osztrák 4% os hitel elleneben 8 és több perccenttel.

Azt kimutattuk, hogy létesülne egy magyar területre az állam megkösítésével átjászott osztrák ipar, a mely tehát ép azért nem lenne magyar — s még kevésbbé magyar nemzeti ipar.

Megmondjuk mindjárt: miért? Ipar, munkáskezelés nélkül absurdum. A képzett és képzetlen munkás közt a különbség óriási. De mondjuk, hogy képződhetne ilyen magyarokból is. Lehet, csak hogy 1-ször ezeket az osztrákok már azért, hogy magyarok se alkalmaznak, 2-szor próbás kell ahhoz azt feltenni, hogy a midőn már Amerika elvonja az őstermelő foglalkozás anyagát és ide-stova — még jutna az iparnak is elég.

Tehát bizonyos az, hogy ama magyar firma alatt dolgozó osztrák expositurák cseh, morva s osztrák munkásokat hoznának be s hová s mily szellemmel? Ep a ma már nemzetiségileg nagyon inficiált osztrák határszélekre. Vajjon mi haszna lenne ebből: „az egységes magyar nemzeti gondolatnak“?

Továbbá, hiszen a szociális oldal is számít talán valamit? behoznának egy szociáldemokrata esőeséleket, a mely majd talánna aztán s teremene itt alapot arra, hogy megrontsa az eddig intact magyar munkás tisztességes és hazafias szociális szellemét.

„Hangsúlyozza szerző a gyárak magyarító hatását.“

Nem tagadom ezt. Habár valami nagyon nem tapasztaltam Volt alkalmam hivatászerűleg az iparral foglalkozni valaha, lévén az egykori „rima murányvölgyi vasmű egyesület alelnöke.“ Megvallom: a magányosításnak valami nagy eredményét nem tapasztaltam.

Ellenben utódnunkál: „a rimamurány-salgótarjáni vasmű egyesületnél“ ez irányban is magyar iskolák in-gyen oktatás ect révén óriási eredményeket látok

Mi következik ebből? Hogy magyar kézen való magyar ipar is csak akkor magyarosíthat, ha vezetője, mint a nagyérdemű Borbély Lajos, at van hatva a „magyar egységes nemzeti gondolat“

Hogy ama osztrák expositurák tulajdonosai ezen eszméért lelkesülneek s áldoznának: ez poezisnek is gyenge feltevés. Bizonyos azonban az, hogy a germanizáló, vagy ha a foederalizmus kap életre, s slávisáló Gesamtmönarchie legveszedelmesebb pionérjai lennének.

Vajjon egy Bánffy mi hasznót várhatna ebből a „magyar egységes nemzeti gondolat“ nézve!

Teremtünk tehát magyar ipart a magyar állam segítségével s vegyük annak a termékét, s ezt megtehetjük közös vámterülettel is.

De ne hozzuk be a külön vámterülettel a trójai lovat, a mely legázolja a „magyar nemzeti egység“ nemes s fejlődő esemetéjét Ne kockáztassuk meg azt, hogy lesz-e hamis firmájú magyar ipar; de nem lehet se magyar egységes nemzeti gondolatot tápláló iparunk, sem földművelésünk.

Hézagos maradna fejtegetésünk, ha még különösen is nem ejtenek néhány szót a magyar ipar egy szerencsétlen vonásáról.

Egészben a kézműiparra is áll az, hogy prosperálhatásának cardinális kuttorrása a nemzetgazdászati hazafiság.

zebb, így, fogyott le rendelőinek száma, míg végre sok esetben csak javításokra szorult egész ipari tevékenysége.

Miután ugy nagyjában érintettem azt a roppant változást, amit az iparszabadság, de még inkább a gépek idéztek elő, azt hiszem, elég tanulságos lesz összehasonlítani az így keletkezett nagy- és kisipart, s ismerni, hogy vannak-e a nagy üzemnek előnyei vagy hátrányai a kisiparral szemben.

A nagyipar jelentősége abban áll, hogy termelés tekintetében sok előnye van a kis üzem fölött. Ez a nagy előny első sorban a technikai berendezésnek köszönhető; mert hiszen egy 100 lóerejű gép nem kerül annyiba, mint pl. négy 25 lóerejű. Ezenkívül az üzemeltetés is kisebb aránylag a nagyobb gépnél. A hulladékanyag is jobban felhasználható, mert nagy mennyiségben fordul elő. Aztán ott vannak a gazdasági előnyök. A nagyiparos nagyobb hitellel rendelkezik, kedvező alkalommal veheti meg a nyers anyagot, általános költségei aránylag kisebbek. Ezek teszik lehetővé, hogy a nagyipar sokszor jobban és olesóbban produkál, mint a kisipar, aminek természetes következménye a kisipar elnyomása.

De a nagy üzemnek meg vannak a hátrányai is. Ilyen első sorban pl. hogy a gépmunkában az olesóság következtében a művészi szép elvész. Ennél nem kisebb baj az, hogy többnyire igen sok munkás dolgozik egy helyiségben, ami egészségi szempontból hátrányos. Egyes iparágaknál a legmesszebb menő intézkedésekkel sem lehet megakadályozni a por lélekölő hatását, pl. kenderfonodákban, a gyárak öntőhelyiségekben, a papirgyárak rongyosztályozó helyiségében stb. — Vagy nézzük a gyári munkást, akit alig nevezhetünk másnak, mint egy élő gépnek. Tanonczévet alig tölt; ügyességétől kevés függ, minél tökéletesebb a gép, annál tökéletesebb a munka. Így a proletáriás gyári munkás száma csak nő. 20 éves korában eléri legmagasabb fizetését, a melyen tul nem igen halad előre. Megházasodik. Feleséget rendezen a gyári leányok közül választ, ki szintén ott dolgozik vele. Ha gyermekük születik, első sorban is a szülőknek van terhére, de nemsokára már ő is pénzt keres. Vajon előnyös-e ez a munkálkodás. Látszólag igen. Valójában pedig szomorú. A családi élet rendezet-

Ennél azonban még az sem elég. Magának a kézműiparosok átlagos anyagjának az életnézetének kell gyökeresen átalakulnia.

A kézműiparnak mindenütt létküzdelmet kell vívnia a gyárparral.

De ennél nagyobb baj az, hogy a magyar kézműiparos nem áll helyzete magaslatán s nem esüing lélekkel a hivatásán — kicsinyli mesterségét. Pedig ez vétek magára; nagyobb vétek a közre nézve.

Fiatalkoromban, még édes atyám kegyességéből tanulmányutat tettem Nyugateurópában Angliáig. Ezen utam erősen hozzájárult ahhoz, hogy a felfogásom erősen eltér azon magyar felfogástól: „extra Hungariam non est vita“ s hogy — habár nagyrabecsülöm fajom értékes vonásait — de azt az egyet nem hiszem, hogy a világ folyását a mi guszthusunk szerint alakíthatjuk által.

Párisban benéztem egy elsőrangú műasztalos telepre, s a mit ott láttam sohasem felejttem el. Szóba eredtem a tulajdonossal s megkérdeztem: volt-e már magyar munkása, s ha igen, mit tart arról?

„Igen — felelte — van ma is. Véleményem pedig az, hogy százból ötven teljesen hasznavehetetlen, mert nincsen áthatva a hivatásától. Csak azt látja, hogy másoknak jobb kabátja van, hogy „ur“ nem lehet, subordinációt nem ismer, s elkeseredése korhelylyé teszi. A felülvalóból negyven átlagtermészetű, tíz pedig minden irányban annyira kiváló, hogy ha ilyeneket kaphatnék, csak magyar munkást alkalmaznék.“

Hát, hogy ez utóbbi mennyire igaz: példa rá Thék és Jungfer urak. De a generális elbírálás is a szög fejére ütött.

Igy van ez itt bent is. De lássuk: mi lesz a jobb-félebből, különösen a provincián?

Hazajön, letelepszik, Rimaszombatban vagy Deézsen, az egyre megy

Dolgozik jól, dolgozik szépen s az Isten áldása is tapad hozzá vagyonosodásban s családszaporodásban. S a midőn már némi tőkére tett szert — a helyett, hogy pár ezer forintját üzletébe fektetné, ebben becsületes uzsoraszerű mérvű kamatoztatással; előveszi az urhatnamság, szegényli a munkát (pedig a becsületes munka megaranyozza az érdes tenyeret), felhagy mesterségével — méregdrágán megvesz egy pár kötel földet — s felcsap urnak.

Akkorra már egy pár, vagy néhány gyerek tájja éhes száját. De a kenyér a munkával való felhagyás következtében fogy. A földje nem teremhetne eleget, még ha értené is a műveléséhez. Tehát maga urasan nyomorog, gyermekeit nem bírja taníttatni — elsavanyodik — szítja azt, a kinek többje van, s lesz belőle rongyos kabátban kabátgyűlölő. A legveszedelmesebb proletariatus az, a mely ezen az uton terem. Pedig terem Pozsonytól Brassóig bőven

Azon tiszteltreméltó kisebb rész, a mely nem így eszelepszik; daczára a kétségtelenül nyomasztó viszonyoknak, nemesak megél, de esendesen gyarapszik is. Hanem 99 százaléka nagyzási főbortban szenved s kicsinyli szerény ugyan, de tiszteltreméltó társadalmi hivatását. — Látja, hogy az orvosok, ügyvédek, hivatalnokok jobb kabátot hordanak. Persze nem látja azt, hogy ez sokszor kifizetetlen, hogy ezek nehezebb küzdelemben élnek, mert több jövedelmük a társadalom magasabb követelése folytán tulajdonképp kevésbé elég, mint az ő kevesebb bevétel. Kapja magát s gyermekeit — akár van tehetségük, akár nincs — neveli tudományos pályára. Közben a nevelésre elkölti utolsó megtakarított garasát, vagy még ez sem elég s adósságba veri magát. Üzletét megfosztotta az életelő eszköztől, — s ott van, a hol kezdte, garas nélkül vagy nyakig az adósságban: munkaképessége is fogy a haladó korrall s így dolgai napról-napra rosszabbul folynak. A fiúk pedig — a kiknek maguknak sincs elég jövedelmük — legjobban akarattal se segíeyezhetik az apát, a ki érték magát butául tette tönkre.

De van a dolognak még egy szomorubb oldala, a mely már a közt, az államot érinti. A tultermelés folytán álláshoz nem juthatnak s így szaporodik aztán a proletáriatusnak egy, még az említettnél is veszedelmesebb, allambontó serege: „a professionátusok proletáriatusa.“

Ez a mi kézmű iparosaink gondolkodása, életnézete, eszelekvése s nemzeti büne Kárpátoktól az Adriáig.

len. Nincs otthona a férjnek, délben nincs ebéd, este nincs meleg szoba, nincs vacsora, hiszen felesége egész nap a gyárban van. Aztán milyen elszomorító egy ilyen munkáspár gyermekének a nevelése. Vegyük meg ehhez épen az otthon hiánya miatt a munkások és munkásnők koreszmázását, az alkoholizmus terjedését, vagy hogy mivel a nagyiparos tőkétjét lehetőleg ki akarja aknázni, ezért a gazdaságos üzem érdekében behozza az éjjeli munkát is, a mikor nők és férfiak együtt dolgoznak egy ugyanazon helyiségben, a melyben gyakran a gyártási mód vagy a nagy hőség miatt félig levétközre dolgoznak. Bizony mindezek nem a legjobb befolyással vannak az erkölcsösségre, a gyárban dolgozó ifjuságra. No de hát sok mindent el kellene még mondanom, hogy a nagyipar hátrányos volta felől határozott képet alkothassunk. Sokkal komplikáltabb ez a kérdés, semhogy e helyen részletesen tárgyalhatnám. De ezen hátrányok daczára sem lehet azt kívánni, hogy a nagyipart szüntessék meg, s helyébe a kisipart vezessék be. Hiszen vannak iparágak, melyeknek kicsinyben való üzése teljes lehetetlenség s e téren a kisipart a legnagyobb erőszakkal sem lehetne fenntartani. A hol pl. a gyártáshoz okvetlen több munkás együttműködése szükséges s a gyártás egymástánja megkivánja, hogy a munkások csoportonként osztályozva legyenek, vagy a hol okvetlen csak nagy gépekkel lehet dolgozni, ott a kisipar versengése haszontalan és semmi reményre nem biztató. Megvan tehát a nagyipar jogosultsága, ezt éppen úgy kell támogatni, mint a kisipart, de csak azon a téren, a hol a kisipar képtelen. Így pl. a papirgyártás, vasyártás, henger és gőzmalmok, fonodák stb. A mi pedig a nagyipar szociális hátrányait illeti, azon alkalmas ipari, gyári és munkás törvényekkel kell segíteni.

A nagyiparral szemben a kisiparnak is megvan az előnye. Első sorban említhetjük azt, hogy különösen a munkás szociális viszonyaira sokkal jótékonyabb befolyást gyakorol. Mennyivel más a családi élet a munka család munká. Szülők és gyermekek együtt vannak; az apa, az anya nevelhetik gyermekeiket, vezethetik a háztartást. A munkaidő saját magától függ, és alkalmas helyiségben a dolgozás is egészségesebb, mint a gyár-

Hogy mint lehet ezen a bajon segíteni? annak fejtegetése tulesik e szűk körű elmélkedés keretén. De, hogy segíteni kell: az kétségtelen s ez egyike a legfontosabb szociális feladatoknak.

Ha nem lesz rajta segítve; nemesak tönkre megy a magyar kézmű-ipar akár közös, akár külön vámtérület mellett; de sebet kap a „magyar nemzeti egységes gondolat”, a melynek a keretében fontos szerepe volna a magyar kézmű-iparnak.

S lesz a nemzet testében erőteljes életető factor helyett, — veszedelmesen pusztító rákfene.

Ezeket multhatlanul el kellett mondani a kézmű-iparról.

## Hirek és vegyesek.

**Alispánunk ünneplése.** Bornemisza László alispánunk a III. oszt. vaskoronarenddel való legfelsőbb kitüntetését megosztotta ösztinte, igaz örömet keltett, s megyénk közönsége szívesen ragadja meg az alkalmat, hogy a köztisztelőben és közszeretben álló alispánt ünneplje. A megyei közgyűlés napján, folyó hó 18-án a régi kaszinó nagytermében közeledt lesz, melyre már bíborsattattak az aláírási ívek, s már most is lehet tudni, hogy városunk és környéke színe-java s a vármegyei notabilitások nagy száma fog részt venni a banketten. Az iv aláírható a kaszinóban és a polgári olvasókörben. Itt említjük meg, hogy a legfelsőbb kitüntetés külső jelét: a vaskoronarendet a vármegyei közgyűlésen Hamos László főispán fogja ünnepélyesen az alispán mellé tenni.

**Vármegyei közgyűlés.** Megyei törvényhatósága f. hó 18—19-ikén tartja rendes tavaszi közgyűlést, melynek tárgysorozatát lapunk jövő számában hozzuk.

**Városi közgyűlés.** Rimaszombat város képviselőtestülete f. hó 10-ikén közgyűlést tart, melyen a megüresedett városi mérnöki állást fogják választás útján betölteni. Az állásra — mint hallottuk — harman pályáztak, azonban ketten visszavették kérvényüket, s így egyedül maradt Györy Lajos okleveles mérnök, kit bizonyára meg is fognak választani.

**Meghívó.** A rimaszombati kaszinó folyó év márczius hó 20-án, délután 3 órakor rendes évi közgyűlést tart, melyre az egyet. t. tagjai tisztelettel meghívókat: Rimaszombat, 1904 márczius 9. — *Dr. Baksay Dezső*, egyet. jegyző.

**Községi és körjegyzők közgyűlése.** Folyó hó 18-án d. e. 10 órakor városunkban a „Tompaszaloda” éttermében. A megyei jegyzők ekkor fogják az alapszabályokat véglegesen megalkotni, s üdvözölni fogják alispánunkat is kitüntetés alkalmából.

**Eszküvő.** Nagy Ferencné szül. Bronts Gizella, városunk elhunyt polgármesterének özvegye f. hó 5-én tartotta esküvőjét Hedry Pal Mármaroszigeti helyettes pénzügyigazgatóval. Az anyakönyvvezető hivatalos aktusát Dr. Kovács László polgármester végezte s az egyházi áldást Szeman Endre prepost plebános adta az új párra. Tanúk voltak: Dr. Löcherer Tamás közkórházi igazgató főorvos és Badinyi Gyula rendőrkapitány.

**Szép adomány.** Andrassy Denes gróf nagy és bőkezű adományainak számát ismét gyarapította egygyel. Az országos állatvédő egyesület könyv- és képkönyvtárából 1300 darabot rendelt beszerezni a Gömörvármegye területén levő iskolák között ingyen kiosztás végett. A szép és hasznos ajándékok és képeket Sulovszky István uradalmi igazgató e napokban küldte meg a kir. tanfelügyelőhöz s megkérte, hogy a jótékony gróf nemes intencziójának értelmében ossza ki azokat az iskolák között ezek jellegre tekintet nélkül.

**A kir. járásbíróság** hivatalnokai: Lengyel György — mint sajnálattal értesülünk — beteg, s így a hivatal vezetését a kir. járásbíró helyettesítésében Kovács Géza albiró vette át.

**Márczius idusát** városunkban ez idén is a szokott módon megünnepelik. Az iskolákban délelőtt és délután lesz az ünnepély, este pedig a kaszinó, polgári olvasókör és a kath. olvasókör saját helyiségében bankettet rendez. A kaszinóban dr. Veres Samu, a polgári olvasókörben Böhm János lesz az ünnepi szónok.

ban. De a termelés szempontjából is egynehány fontos tényező járul ahhoz, hogy a készített áru minőségére nézve jobb legyen, mint a gyári munka.

Ha tehát ilyen, az állam belétele és egy egészséges iparos osztály érdekében fontos előnyei vannak a kisiparnak, föl kell azt eleveníteni, különösen azon a téren, a melyen arra remény van. De melyik az a tér, a melyen segíteni lehet?

A tapasztalat, a tanulmányozás azt mutatja, hogy különösen két terület az, a melyen a kisipar győzni fog, s ismét az őt megillető tisztelethez juthat. Az egyik az a tér, a melyen egyesek személyes igényeit kell kielégíteni, tehát a mely téren a sablonoszerű tömeges munka ki van zárva. Igaz, hogy a nagyipar ide is betolakodott, versenyre kelt, megadta neki az alapot az a körülmény, hogy nagyon sokan izlést, kényelmük, testi jólétük feláldozásával is hódolnak a divatnak, különösen a viselet terén, a hol demokratikus társadalmunk az egyes osztályok jellemző ruhadarabjait eltüntette. Kalap, gallér, tricót árúk, munkás öltönyök ott ma már nem az egyénhez, hanem a milliókhoz van szabva és formázva, sőt a külső csínra sokat adó hölgyviseletnél is talajra talált a tömegmunka. Ezrével állítanak elő ruhát egy formula szerint s csak egy két varrást kell felfejteni, testhez álló lesz a ruha, vagy pl. a női kalap is általános sablon szerint készül. — De azért e téren a nagyipar nem szoríthatja ki, a kisipart még olesóságánál fogva sem; hogy miért majd rögtön rátérek.

A most említett előnyösebb a helyzet azon munkáknál, melyeknek elkészítéséhez művészi követelmények vannak fűzve. És itt van szerepe különösen az izlésnek, mellyel dr. Veres Samu kollégám oly élvezetes modorban ismertette meg önöket.

A gép által készített műrekek ritkán elégti ki a valódi izlést; a gyárilap a hasznos forma mellett nem igen veheti tekintetbe a művészi formát is, mert akkor nem termelhetne s nem is árusíthatna olyan olesón. Szóval ezen a téren remélhető még leginkább a kisipar fellendülése.

(Vége következik)

**A miskolci üzletvezető:** Görgey László folyó hó 7-én városunkban tartózkodott, s a vasuti állomás területének bővítése ügyében vizsgálatot tartott.

**Halálozások.** Rozsnyón öv. Hajcsy Sándorné szül. Pelech Honorata, dr. Hajcsy Sándor orvos édes anyja f. hó 1-én 71 éves korában meghalt. Ugyanakkor hunyt el Rozsnyón Terray Gyuláné szül. Lam Regin, Terray Gyula ág. hitv. ev. főesperes-lelkész neje 39 éves korában. Mindkét halott elhunyt szülés körében ösztinte részvétet keltett, s végtisztességükön Rozsnyó egész társadalmá részvétet.

**A kaszinó választmánya** folyó hó 2-ikén Kubinyi Aladar elnöke alatt ülést tartott, melyen a múlt évi számadosokról szóló jelentést tudomásul vették, azt, valamint a költségelőirányzatot a folyó hó 20-án megtartandó közgyűlés elé terjesztik. Elhatározták, hogy márczius 15-ét közvacsorával ünneplik, s tudomásul vették a várossal a helység berletére nézve kötött szerződést. A kaszinónak jelenleg 114 tagja van. Új tagokul felvették: dr. Szalay Pal, Müller Vilmos, Vajda Gyula káplán, Diekmann László, dr. Witt Sandor, Konratovics F., Krayzell Miklós, Schmal Gyula és Csillon Tivadar.

**Az állami gyermekmenhelyek** ügyében f. hó 6-ikén Tisza István gróf belügyminiszter elnöklésével ankét volt, melyen az itteni állami gyermekmenhely igazgatója dr. Löcherer Tamás is részt vett. Az ott hozott határozatokkal lapunk jövő számában foglalkozunk.

**Rimaszombat és Vidéke jót. nőegyletének** választmánya a múlt szombaton tartott ülésein egyhangú lelkesedéssel csatlakozott az „Országos Nőképző Egyesület” által megindított országos mozgalomhoz, melynek célja: a Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének megalakítása. Magyar kulturális és hazafias szempontból egyaránt igen szép és letele kivanatos. A helybeli nőegyesület választmányának szépséges tagjai ismervén e fontos tárgyat a gyűlésnek, csaknem teljes számban megjelentek a takarékpénztárnak tanácstermében, a hol is igen lelkes és meleg ovációval fogadták az egyesületnek nemes elnökét, Samarjaj Janosné, a ki budapesti téli tartózkodását megszakítva, csupán csak e gyűlés vezetésére hazajött s meg az esteli vonattal visszatért betegeskedő urához, — a kiről különben örömmel hallottuk, hogy súlyos szembaja határozott javulásnak indult. — A nőegyleti választmány a márcziusban Budapesten megtartandó alakuló közgyűlésre egyhangulag szeretett elnökét kérte fel és bizta meg a képvisellel. Ideje is volt, hogy a nagyfutósságú jótékony nőegyesületek országosan szervezkedjenek s egyöntetű irányítás mellett még szebb eredménnyel munkálják a jövőt!

**Eljegyzés.** Dr. Dobó Dezső a balassagyarmati honvédszázados ezredorvosa, ki hosszú időn át működött a jolsvai honvédszázadosnál, február hó 21-én jegyezte el Balassagyarmaton Weisz Aranka k. a. t. Weisz Mór ottani gyapjúkereskedő leányát.

**Anyakönyvvezetők kinevezése.** A belügyminiszterium vezetésével megbízott miniszterelnök vármegyéinkben a tamastal anyakönyves kerületbe Gara Arnold körjegyzőt anyakönyvessé, a horkaiba Galló János és a serkeibe Légrady József segédjegyzőket anyakönyves helyettesekké nevezte ki.

**Adomány.** A gömörvármegyei takarékpénztár és hitelbank a helybeli izr. nőegyletnek ez évben is tiz koronát adományozott. Az összeg átvételét elismeri és megköszöni az izr. nőegylet elnöksége.

**A kerületi betegsegélyező pénztár** évi közgyűlése múlt vasárnap nem volt megtartható, mert az alapszabályban előirt számban nem jelentek meg a tagok. A közgyűlést a polgári olvasókör helyiségében vasárnap — 13-án — délelőtt okvetlenül megtartják, annyival inkább, mert most már tekintet nélkül a résztvevő tagok számára — határozatképes lesz.

**A szülők figyelmébe.** Már attól az időtől, hogy Zsembery tanczmester kidölt az élők sorából, hangzik fel a szülők ajkain panaszként, hogy a gyermekek táncz és társadalmi körökben való mozgási képessége nem fejlesztetik oly mervben, mint a mennyire az kívánatos, sőt szükséges lenne: továbbá nehézményként pedig az is felemlítetik, hogy a növendékek nu része a tanczmesteri tekintély előtt nem igen hajlik meg. — A Szülőknek kétségtelenül feladatában áll gyermekeiknek nemesak szellemi kiképzéséről gondoskodni, de e mellett ügyelni arra is, hogy a gyermekek a nagy nyilvánosság keretében a helyes és ügyes mozgási képességgel, sima modorral stb. elláttassanak; és e czélok elérését egy alkalmas táncztanító nagyban segíti elő. — E czélok lebegtek lapunk egyik munkatársának szemei előtt, midőn folyó hó 5-én, Miskolcon a Kinsky Károly (az országos táncztanítói egyesület alelnöke) által megtartott tánczpróbat megtekintette s kérdést intézett hozzá az iránt, hogy mily feltételek mellett volna hajlandó Rimaszombatba ellátogatni egy cursusra. — Nevezett tanczmester ur oda nyilatkozott, hogy a husvéti ünnepek után egy hat heti táncztanítást elvállal fejéknént 24 koronás fizetésért az esetben, ha legalább 40 növendék jelentkezik. — Most már az a kérdés, hogy a szükséges tanítványok biztosíthatók-e? — Felkértem tehát a szülők szives értesítés adására az iránt, hogy gyermekeiket a husvét utáni tanfolyamra kívánják-e felvételni s hogy ki-ki hány gyermek tanítását biztosítja. Ez irányú értesítés lapunk kiadójára czimezve küldendő be, s Kinsky ur innen nyerné aztán a további felszólítást, illetve értesítést. — Arról, hogy a tananyag mi legyen, a közönséget bőven tájékoztatja az alább olvasható program, a mely a miskolci tánczpróbat általa bemutatva lett: — Polonaise és Cavotte. Rococe öltözetben megnyitja és lejt 4 pár. A tanítványok 3 osztályra osztatnak. — 1. Az alaplépés és a legegyszerűbb tánczlépések és közönséges tánczoknak az alaplépésből való fejlődése. a) A menés és azon alapuló lépések nevei. b) Fordulatok, forgások és tánczok visszatérő változatokban. — 2. A különböző tánczlépések és tánczoknak az alaplépésekből való összeállítás. a) A legegyszerűbb tánczlépések összeköttetése, fordulatok és alakzatokra. b) A fordulatok és alakzatok viszonya a tánczenéhez. c) Az alakzatok összeköttetése tánczokra: francia négyes. — 3. Kargyakorló iskola. a) Alapmozgások és alaplépések. b) A kar alapmozgása és összetett karmozdulatok. — 4. Meghajlások. A meghajlások különböző alakulása, azoknak alkalmazási módja által. Lanciers, tánczpróbat. (Quadrille à la cour.) Menuette

à la Reine. Gracziána. Keringő. — 5. Magyar táncz. A magyar táncz alaplépései és azoknak alkalmazási módja által. Palotás. — 6. Divó társalgási tánczok: Menuette, Waizer. Ländler. Polka-mazur. Magyar körtáncz. Pas de Patineurs. — Ujdonságok jelmezben: 1. Cavotte, lejt 4. pár. 2. Cuirlande-táncz, lejt 18 urleány. 3. Tarantella, olasz táncz, lejt 1 pár. 4. Manolea, spanyol táncz, lejt 1 leányka. 5. Kettős magyar magány-tánczot lejt 1 pár.

**Közgyűlés.** A helybeli általános ipartestület f. hó 20-ikán — vasárnap — tartja évi rendes közgyűlést a polgári olvasókör helyiségében.

**Telefon-állomás.** A városházán már elkészült a telefon állomás, melynek összeköttetése van a konzervgyárral. A közönség tehát, ha esetleg a villamvilágítással baj volna — 5 óra után, mert ez ideig a takarékpénztár helyiségéből is kapható összeköttetés — közölni a gyárral a hibát.

**Alarczos bál.** F. hó 5-én nagy alarczos bál volt a polgári kör összes helyiségeiben. A mulatságot, — a mely az iparosok nyugdíjintézete javára volt rendezve, — nagy reklám előzte meg. Az utczasarkokon már hetekkel előtt ott díszeltek a menkü nagy betűkkel nyomott plakátok, a melyek sok mindenféle mulatságot ígérték annak, a ki a polgári kör alarczos bálon jelen lesz. A mulatság napján cigány-gyerekek sétáltak a város utczáin, mindenféle szines ruhába felöltözve, — hosszú tarka sipka a fejükön, a kezökön és a hátukon pedig az alarczos bál óriási plakátjai. Mondom, így nagy volt a reklám és ennek köszönhető, hogy a mulatság vagyó közönség színültig megtöltötte a polgári kör villanyteremben uszó helyiségeit. Kilenc óra után volt az alarczos jelmezesek felvonulása. Elöl hatalmas papirparipán lovagolt egy lovag, odébb egy spanyol tánczosne lebeg egy bohóc karján, a hátuk mögött Pierott enyeleg Pierettel és köröskörül az egész nagy terem telve van csinos és keveseb csinos jelmezekkel. A táncz bizony bevezet ment. Olyan sokan voltak, hogy csaknem képtelenség volt tánczolni. De azért tánczoltak, — egy két tyukszem nem a világ — és tartott a vidám mulatság kivilágos kivirradtig. A siker országrésze Lévai Izsó könyvkereskedő, a ki a buzgó rendezőség élén Miskolczy Lajossal együtt ügyes ötleteivel és fáradhatatlan tevékenységgel mindent elkövetett a jó siker érdekében. A mulatság jövedelmének és kiadásainak elszámolását lapunk mas helyén közöljük.

**Színészet.** Mezey Kálmán színigazgató jól szervezett színtársulatával bevonult s f. hó 8-ikán megkezdte az előadások sorozatát. A „Tavas” című operette volt a bemutató, s a társulat ez estén teljesen megfelelt előzőleg elterjedt jó hírének. Régi ismerősként lattuk a darabban Berczik Margitot, Kis Pistát, Tukoray Lorandot. A szereplők megannyian igen ajánlóan mutatkoztak be, az előadás összevágó, és az igényeket teljesen kielégítő volt. Harkányi Gizella és Reviczky Etel egy csapásra meghódították a közönséget, Szabó Pal, Bogdy Zsigmond, Heltay, Niczkyné jó tagoknak bizonyultak. Általában elismeréssel és dicsérettel szólhatunk az előadásról, melyen tetszést aratott Rajz Irénke is ügyes tánczával. — Tegnap pedig a drámai bemutató előadás volt. Ruttkay színművét „A sötétség”-et adták.

**Dohányzási tilalom a vasutnál.** A magyar államvasutak igazgatósága értesítést szent a kereskedelmi miniszter szigorú rendeletet adott ki, mely folyó évi április hó 1-én lép életbe. A rendelet szerint az összes állomási várótermekben és zárt váróhelyiségekben, továbbá ott, a hol két étterem van, azok egyikében dohányozni nem szabad. A rendelet még szigorúan intézkedik ekként: „I. minden vonalnal, melynél egynél több ugyanazon osztályú kocsi van besorozva. legalább egy I., egy II., illetve egy I. és II. osztályú szakaszokkal bíró kocsi s a szükséghez képest egy III. osztályú kocsi a nem dohányzók részére tartandó fel. Az ilyen kocsik s azoknak minden egyes szakasza feltűnő módon „Nem dohányzóknak” feliratu jelzőtáblákkal látandók el. Ezeknek a kocsiknak még a folyosón is tilos a dohányzás. Szükséghez képest a többi kocsikban is fentartandó megfelelő mennyiségű és ilyenektől megjelölendő szakasz nem dohányzók részére. Ha valamely vonathoz csak egy-egy ugyanazon osztályú kocsi van besorozva, azok mindegyikébe 1—1 szakasz a nemdohányzók részére tartandó fenn. II. Az előirt mennyiségű nem dohányzóknak fentartott szakaszokat utközben meg abban az esetben sem szabad dohányzó-szakaszokká alakítani, ha a dohányzó-szakaszokban tulzsutolás all be; ily esetben a dohányzó a nem dohányzó szakaszokban helyezendők el, hol azonban a dohányzástól tartózkodniuk kell. A vonatkísérő személyzet köteles arra ügyelni, hogy nem dohányzó szakaszba, vagy nem dohányzó-kocsiba égő szivarral vagy pipával senki be ne lépjen. A dohányzási tilalomnak a női és nem dohányzó-szakaszokban való megtartására a vonatkísérő személyzetnek ügyelni kell és az utasok panaszát be sem várva, tartoznak a tilalomnak érvényt szerezni.”

**Gyermek-előadás Tornallyán.** F. hó 5-én kedves kis ünnepély folyt le a tornallyai „Fehér-ló” szálló nagytermében a „Segély-alap” javára. — Ugyanis Polgár Julia ottani tanítónő, a növendékek számára, „A testvérek” cím alatt egy kedves kis szindarabot írt, melyet növendékeivel igen szép ügyességgel be is tanított. Az előadás összevágó, a gyermekek szavalata tiszta és jól tagolt volt, melyben nemesak a jelenlevő szülők gyönyörködtek lelkükből, hanem a zsufolásig megtelt terem hallgató közönsége is teljes élvezetet talált. A kis szereplőket egyenkint is, összesen is, sokszor és lelkesen megtapsolták. A szindarab után egy gyönyörű „Dicsőség az Istennek” előkép következett, mely pompásan sikerült. Az előadást táncmulatság követte, melyen a kis növendékek bemutaták, hogy nemesak Tháliának, de Terpsichórénak is kedvvel és keccsel tudnak áldozni. Itt is elismerést kell nyilvánítanunk Polgár Julia tanítónőnek, mert a szereplőket betanította. Később a nagyok is hozzáfogtak a tánczhoz, s ott lattuk először egy otáni notabilitás által összeállított ugynevezett „Szerocsén” nevezetű arabs négyest. Meg kell jegyeznünk, hogy ez nem négyes fogat, hanem négyes táncz. Tánczolhatják négyen és négyesen négyen. Furesán szép táncz, hol ide szalad az ember, hol oda rohan, de a legfőbb cél, hogy a kedves társaság, a kik ott együtt voltak, jó kedélyt fevil-lanyozza, kitünően el volt érve. A társaság a hajnali órákig maradt együtt, mikor is mindnyájan egy kedvesen eltöltött estélynek emlékével távozunk el, azzal az óhajttal, hogy: „Hogy volt!” . . . M—a.

**Színházi műsor.** Ma esütörtökön „Bob herceg“, holnap pénteken félhelyárral „Szulamith“ kerül előadásra, s ezután megkezdődik a bérlet. 1 sz. Szombaton: „Drótostót“ operette. Vasárnap délután „Vén bakancsos és fia a huszár“, este 2 sz. „Vándorlegény“ operette. Hétfőn félhelyárral „Subanez“. Kedden 3 sz. márczius 15-iki díszelőadás Szerdán 16 án 4 sz. „Doktorkisasszony“ operette. Csütörtökön 5 sz. „Éjjeli menedékhely“ színmű. 18-ikán pénteken félhelyárral a „Tavaszi“, 19-ikén szombaton 6 sz. „Postásfiú és hűga“ operett újdonság. A kitünően összeállított műsor bizonyára vonzani fogja a nagy közönséget.

**Öngyilkossági kísérlet** Goczmann János 23 éves urasági inas, ki régebbi beteges, s emiatt rendkívül el van keseredve f. hó 3-ikán revolverrel főbe lőtte magát, azonban a golyó nem hatolt be a koponyán, s így sérülése nem veszélyes. A közpórházban ápolják.

**Boszuálló vadorzók.** Még múlt év karácsony után, decz. 28-ikán a nagyszuhai határi erdőben lakó Filipcsák József és István egy özet leütöttek, s ezért a rimaszombati vadásztársaság vadőre Reiz János nagyszuhai erdőkerülő feljelentette őket, s a multság a két vadorzónak 200 koronájába került. Ezért boszút esküdtek, s lesbe állottak azzal a szándékkal, hogy feljelentőjüket: Reiz Jánost arattalmiann teszik. F. hó 5-én az erdőben sikerült a tervük. Találkoztak az erdőörrel, nekiestek, leteperték, puskáját elvették, agyba-főbe verték, s a közeli galagonya bokorról tuskákat hoztak és azzal szurkálták a szeméit. A sérült embert a kórházba hozták ápolás végett, a tetteseket pedig a csendőrség elfogta.

**A „Szegény-Gyermek-Konyha“** javára a lefolyt héten a következő szives adományokat vettem, melyeket van szerenésém hálás köszönettel nyugtázni: id. Glauf Pálné 2 korona, bab, hagyma, Csaszókóczy Károlyné (Meleghegy) 6 korona, özv. Malatinszky Ferenczné 10 korona. Rimaszombat, 1904. márczius 8-án.

özv. Dr. Marikovsky Istvánné.

**Nyugtázás.** A helybeli ipartestületi nyugdíjgyesület javára 1904 évi márczius hó 5-én rendezett alarozos jelmezestély alkalmával a bevétel volt 520 kor. Kiadás 165 kor.

Maradvány 355 kor.  
Belépti díjak címén beküldetett Farkas Ábrahám orsz. képviselő, Farkas Zoltán és Kuopfler Károly urak által 10—10 kor., Samarjay János és Bornemisza Elemér 5—5 korona, Baksay István, Prinez Bertalan, Szabó József tkv. es Weisz Dávid 4—4 korona, Hevessy Bertalanné, Bornemisza István, Boczkó Dániel, id. Babás József, ifj. Babás József, Török Pál, id. Uhrin János és Lefkovies Ferenc 2—2 korona. Felülfizettek: Mariassy Gyula 14 korona, id. Rábely Miklós 5 korona, Varga Lajos 4 korona, dr. Weinberger Rezső, Lévy Izsó, Berger Adolf 3—3 korona, Ronay Gyula, Szelezky Árpád, ifj. Rábely Miklós, Szabó József m., dr. Kovács László 2—2 korona, dr. Szeles Ödön, Toth István, Steinberger Ármán, Szikorszky András, Ferenczy József, Tarjani Béla, Szojka Pál, Pál Sándor, N. N., Komlóssy István, Korent Vilmos, N. N., Sziijártó Gyula, Bródy József, Rischányi Gyula, dr. Lichtschein Adolf, Makovics Lajos, Farkas Béla, Neumann N., Králik Béla, özv. Mindszenty Bertalanné és Ujlaky Iona 1—1 korona, Huszka István 80 fillér, id. Kovács András, Jávorszky László, Steiner Adolf, Hruska Rezső, N. N., Bód Imre és Jeszenszky Samu 40—40 fillér, Kovács Gyula és Kovács József 20—20 fillér, összesen 140 korona. — Fogadjak a nyugdíjgyesület nevében hálás köszönetünket szives támogatásukért, ugyszintén e helyen mondunk köszönetet a rendezőség fáradszátlan buzgalmaért, melynek eredménye volt a szép erkölcsi és anyagi siker, a polg. olvasókör vezetőségének pedig az összes helyiségek díjtalan átengedéseért.

Kovács István, pénztárnok

## Nyilt-tér.)\*

### Nyilatkozat.

A Hoffmann József sajozentpéteri könyvelő hírlapi nyilatkozatából kifolyólag közöttünk kizözt párbajt a helyszínen az ő egyik segédének: Miehna Imrenek indokolatlan eljárása akadályozta meg. Daezára ennek, Hoffmann József segédéi az ügyet részkről is lavagias uton befejeztnek jelentettek ki. A közönség kellő tájékoztatására magam iranti kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy ezen szabálytalan eljárásukért mindket segédöt elégtételt kértem. Miehna Imre gyógyszerész az elégtételt minden magyarázat nélkül megtagadta s az ügy ennek folytán részemről egyoldalulag lovagiasan befejeztetett. Dr. Hebrony István ügyvéd ur pedig, ki a Miehna által, lehet szándékosan összekuszált ügyben becsületbírósi határozatot is provokált, — melynek következtében a Hoffmann Józsefnek adott nyilatkozat hatályát veszítette és megsemmisült, — az elégtételt nekem köllően megadta s részünkről az ügy a lovagias szabályai szerint be is fejeztetett. Hoffmann a becsületbírósi határozatáról segédem által azonnal ajánlott levélben értesítve lett s az elégtétel neki újulag felajánlatott. S mindezek daczára nekem a mai napig elégtételt sem nem adott, sem hírlapi, rea nézve erősen mélyen sértő válaszóként magának elégtételt nem vett. Azt hitték: hogy nyulra vadászniak, — farkasra bukkantak, én azt hittem: farkasra akadok, pedig csak egy nyul — Ezek után az ügy elbírázását a nagyközönségre bízom. — Putnok, 1904. márczius 8.

Dr. Dienes Gyula, ügyvéd.

### Figyelmeztetés és óvás.

Figyelmeztetünk és óva intünk mindenkit, a kit illet és illetet, hogy nővérünk L. K.-né szül. Hermann Julianna volt özdi, jelenleg rimabrezói lakosnak — Ki nagymérvű ideggyógyász, s ideggyógyászati szarmazó beszámíthatatlan állapotban, óva és óvatlanul könnyelmű adosságokat csinál — senki se hitelezzen, mert ő maga nincs, s valószínűleg nem is lesz azon helyzetben, hogy tartozásait kifizethesse, s mi pedig: testvérei, valamint más hozzátartozói erette semmimérvű tartozást kifizetni nem fognak, a mint arra kötelezhetők nem is lehetünk — Rimaszombat, 1904. márczius 8.

Hermann Béla, testvérei képviseletében is.

\*) E rovat alatt közöltékért a felelősség a beküldöt terheli.

## Gömöri Ede

vendéglőjében jó minőségű **csongrádi bor** literenként 30 kr-ért kapható házakhoz kihordva.

## Hirdetés.

Rimaszombatan, **Jánosi-utca 38 sz. alatt** a vásártérhez közel fekvő emeletes házban az emeleti lakás 1904 évi **május hó 1-étől bérbeadó**; de maga az egész ház tágas udvar és a Rima folyóig terjedő rendezett **gyümölcsös és veteményes kert** szabad kézből örök aron is **eladó.** Szerényi János.

## Eladó.

A **Deák Ferencz-utca 12 szám** alatti holthelyiség összes lako es mell-képfületeivel s a Tompa-utczára néző kerttel, — valamint az **Andrássy-ut 3-ik szám** alatt 18 öl front széles, 258 öl területi építési hely szabad kézből eladó.

Ugyanitt **két szoba, konyha, éléstár**-ból álló udvari lakás 1904 évi **május 1-étől bérbe kiadó.** — Értesítést ad: **Institóris Endre** ügyvéd Rimaszombatan. 1—3

## Eladó.

150 mm. **anya-széna**, 60 mm. **sarju**, 161 kereszt **buza-szalma**, 65 esomé **zab-szalma**, — zenkivül **ekék, boronák, szecska- és répavágó, jukker-lószerszám** eladók **Róth Lajos** rimaszombati lakosnál. 2—2

## Bérbeadó.

**Kossuth-utca 1. szám** alatt **Herzog Zsigmond-féle** üzlethelyiség szobával együtt bérbeadó. — Felvilágosítást ad: **Kern Adolf** 1—2

## A „Tompa“-szállodában

**Gede István** vendéglős kitünő minőségű **putnoki ó-bort** — utczán át kimérve — literenként 30 kr-ért árusít. 5—5

## Eladó ház.

Rimaszombatan, a **Pokorágyi-utca 40. szám** alatt fekvő házassz telek, mely három utczára néz fronttal, s így kisebb telkekre czelszerűen felosztható; es a mely áll 680 öl területen; a lakás pedig rendelkezik 6 szobával, konyha, kamara, pin-czével es a szükséges minden mellék helyiséggel, **szabad kézből eladó.** — Értekezhetni lehet a ház tulajdonosával: **Lukács Géza** rimaszombati lakossal. 3—3

## Eladó vetőgép.

Egy vasból készült es teljesen jó karban levő 13 soros vetőgép 80 koronáért eladó **Tóth Istvánnál Urajon.** (u. p. Ózd.) A gép ugyanott bármikor megtekinthető.

## Kiadó lakások.

**Tamásfalán** (a volt Molnár Lajos-féle házban) **két lakás**: az egyik 4 szobás, a másik 2 szobás, a hozzá tartozó mellék helyiségekkel **1904. év május hó 1-től** bérbe kiadó. — A lakások megtekinthetése, valamint a bérletek iránt értekezhetni lehet **Szabó József** mészáros tulajdonossal. 5—5

## Csödtömegeladási hirdetemény.

Vb. Lefkovits Albin putnoki kereskedő czég csödtömegéhez tartozó, a csödteltár 1—452 tetelei alatt leltározott rőfös, divat- es rövidáru czikkeek s bolti felsze relések es berendezések zárt ajánlat utjáni értékesítése a csödtválasztmány által elhatározottatvan, felhivatnak venni szándékozók, hogy 500 korona bantatpénzzel ellatott zárt ajánlataikat **1904 évi márczius hó 22-éig** alulírott tömeggondnoknál beadni sziveskedjenek; az aruraktár becsérteke 2850 kor. 11 fillér.

Az áruraktár es a részletes leltár alulírott közben-jöttével megtekinthető.

Az ajánlat elfogadása iránt a csödtválasztmány 1904 évi márczius hó 22 én d. u. 2 órakor a helyszínen Putnokon, a városháza nagytermében megtartandó csödtválasztmányi ülésében fog határozni, esetleg ugyanakkor nyilvános árverést tartani.

Az áruraktár vevője köteles a vételárat azonnal kifizetni, az áruraktárt 8 nap alatt átvenni es köteles egy-szersmint az átvétel előtt a vételi illetéket a csödtömeg nek megtéríteni.

Kelt Rimaszombatan, 1904. február 29-én.

**Dr. Stern Jakab**, csödtömeggondnok.

## Eladó tenyészvikák.

A kir. főállatorvos által megvizsgált es tenyész-tésre alkalmasnak talált 1½ éves két darab Simmenthali faj tenyészvika **Antal György** rimaszombati birtokosnál eladó

## A rimaszombati új főgymnasium

közleében a **Losonczi-utca 51. sz.** alatt levő s egy nagyobb utczai es kisebb udvari lakásból álló ház, udvarral, kerttel es mellék helyiségekkel együtt **szabad kézből eladó** — Értekezhetni ugyanott **özv. Borsody Károlynénál.** 3—4

## Saját termésü

**ajnácskői es almágyi borok** a következő minőségűek kaphatók:

1903 évi termésü új bor pécsetelt literes üvegekben 45 kr.

1902 évi termés pécsetelt literes üvegekben 35 kr.

5 éves kitünő vörös bor literenként pécsetelt üvegekben 60 kr.

Kitünő 8 éves fehér bor 7/10 literes üvegekben — különösen lábadozók es betegek részére nagyon ajánlható 1 frt 05 kr.

Az üvegre **külön 5 kr.** letét teendő le.

**Benyó Lajos es Benyó Károly** örökösainél, Sziijártó utca 12. szám alatt.

## Keresek.

Sajó-Varkonyon egy jó forgalmu koresma vendéglő es mészárszékkal összekötött üzletbe egy alkalmas egyént keresek **folyó évi április 1-ére**, aki 1000 kor. biztosítékot nyujtani képes. Keresztény vallásu előnyben részesül. Bővebb felvilágosítás bármikor szerezhető **KRÉMER JÓZSEFNÉL** Sajó Varkony. 1—2

## Hirdetemény.

61. sz. Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX t. cz. 102. § a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a Rimaszécsi kir. járásbírósnak 1903 évi Sp. I. 323/2 sz. végzése következtében **Dr. Dienes Gyula** ügyvéd által képviselt **Kohn Vilmos es Dávid** javára **Hamvay József** ellen 320 kor. s járulékal erejéig 1903 évi deczember hó 15-én foganatosított kielégítési végrehajtás utján lefoglalt es 1600 kor.-ra becsült következő ingóságok u. m.: lovak es kocsik nyilvános árverésen eladotnak.

Mey árverésnek a rimaszécsi kir. járásbírósnak 1903 évi V. 443/3 sz. végzése folytán 320 korona tőkekövetelés, 1903. évi május hó 5-ik napjától számított 5%-os kamatai es eddig összesen 108 korona 94 fillérben bíróilag már megállapított költségek erejéig Csizben a helyszínen leendő eszközölsére **1904 évi márczius hó 17-ik napjának délelőtti 10 órája** hataridőül kitűztetik es ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX t. cz. 107. es 108 §§ ai értelmében készpénz fizetés mellett a legtöbbet ígerőnek szükség esetén becsaron alul is el fognak adatni.

A mennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- es felülfoglalták es azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t. cz. 120 § a értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Rimaszécs, 1904. évi márczius hó 1 napján.

**Kovács Géza**, bir. végrehajtó.

# Gentry

legjobb csontlevélpapir.

Kapható:

## Rábely Miklós

könyv- es papirkereskedésében Rimaszombatan.

Készít:

**meghívókat, eljegyzési es lakadalmi értesítéseket, mindenféle könyvnyomdai es könyvkötői munkákat izlésesen es jutányos árban.**

## Kiadó lakás.

**Losonczi-utca 13. sz. alatti** házban egy nagyobb lakás, mely áll: 3 szoba, konyha, kamra es mellék helyiségekből, istállóval vagy anélkül **1904 évi május hó 1-étől** bérbe kiadó. Értekezhetni: **Özv. Stelkovich Istvánnál.**